

Til: Nærings- og fiskeridepartementet

Deres dato: 08.12.2022

Deres ref.: 22/7109-3

Vår dato: 07.03.2023

Vår ref.: ITW/JCG Anskaffelser

NHFs hørings svar til forslag til skjerpede miljøkrav i offentlige anskaffelser

Norsk Hydrogenforum viser til høring av forslag til skjerpede miljøkrav i offentlige anskaffelser, og takker for muligheten til å komme med innspill.

Norsk Hydrogenforum (NHF) er en nasjonal bransjeforening for hydrogen og ammoniakk som representerer store og viktige deler av industrien, kraftbransjen, transportsektoren og forsknings- og utdanningsmiljøene i Norge. I tillegg til å representere industrien, er NHF sekretariat for et fylkesnettverk der alle fylkeskommunene (utenom Innlandet) og kommunene Oslo, Trondheim, Porsgrunn, Bodø, Berlevåg og Kvinesdal deltar.

Offentlige anskaffelser er et viktig virkemiddel for å framskynde omstillingen til utslippsfrie løsninger og dermed til å nå klimamålene. NHF støtter regjeringens forslag om å skjerpe miljøkravene. Det er mange gode eksempler på at offentlige anskaffelser bidrar til innovasjon og utvikling av nye løsninger som er viktige for å nå målene om å kutte utslipp, samtidig som det skapes flere grønne arbeidsplasser i hele landet.

Når det nå foreslås endringer i forskriften, og senere i lovutvalgets forslag til endringer i hele anskaffelsesregelverket, er det av stor betydning at disse grepene i størst mulig grad bidrar til å fremme klimavennlige løsninger, jamfør kritikken fra Riksrevisjonen som det er referert til i høringsnotatet.

Nedenfor følger våre svar på høringsnotatets overordnede spørsmål, samt de som er knyttet til forslaget vi mener er det beste.

Overordnede spørsmål

1. Hvilket av forslagene i kapittel 5 er best egnet til å fremme klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser ut fra et kost-nytte perspektiv?

NHF mener at **forslag 2** er best egnet. Hydrogen er spesielt aktuelt på områder med ikke uvesentlig miljøbelastning. Miljøhensyn vil slik vi vurderer det da alltid bli vektet minimum 30 prosent i de relevante anskaffelsene. For hydrogen er det betydelige variasjoner i ulike markeder med hensyn til modenhetsgrad. Vår vurdering er at det for denne typen anskaffelser kan være formålstjenlig å stille miljøkrav i ulike trinn i anskaffelsesprosessen, slik det er angitt i forslag 2.

Vurdering av de øvrige forslagene

- Forslag 1: NHF mener at dette også er et godt alternativ, da det enkelt angir hvordan offentlige oppdragsgivere skal ivareta miljøhensyn i offentlige anskaffelser. Uforholdsmessige kostnader er imidlertid et begrep som bør presiseres nærmere. Det er imidlertid sannsynlig at denne type unntaksbestemmelse vil kunne være lett å anvende for å unngå miljøkrav som i noen tilfeller kan vanskeliggjøre og fordyre anskaffelsen.
- Forslag 3 mener vi ikke er like godt, da det i motsetning til de to andre ikke inkluderer begrepet «fremme klimavennlige løsninger», noe vi anser som et vesentlig element ved offentlige anskaffelser. En annen svakhet er at forslaget kun setter fokus på miljøkrav ved ytelsen og som tildelingskriterium, noe som utelukker de andre trinnene i prosessen.

Regjeringen har i Hurdalsplattformen omtalt flere mål innen hydrogenområdet hvor offentlige anskaffelser blir et viktig og nødvendig virkemiddel for å nå målet, blant annet:

- *«Bidra til å bygge opp en sammenhengende verdikjede innen hydrogen der produksjon, distribusjon og bruk utvikles parallelt.»*
 - Kommentar: Dette fordrer bruk av ulike virkemidler, inklusive offentlig anskaffelse av transporttjenester, kjøretøy og fartøy.
- *«Sikre betydelig økt utbygging av infrastruktur for klimavennlig tungtransport og skip innen 2025, med lade- og fylleinfrastruktur for fornybart drivstoff langs kysten. Vi vil stimulere til at klimavennlige energibærere som hydrogen, og ammoniakk og biodrivstoff utvikles for tungtransport og store skip.»*
 - Kommentar: En viktig måte å stimulere til dette på, er for eksempel fylkeskommunenes anskaffelse av utslippsfrie ferger og hurtigbåter.
- *«Forskning, utvikling og innovasjon er avgjørende for at norske bedrifter skal hevde seg internasjonalt over tid, og for at vi skal nå de ambisiøse klimamålene vi har satt oss. Politikken må derfor gi næringslivet insentiver til å utforske og ta i bruk ny teknologi, særlig innen lav- og nullutslippsløsninger.»*
 - Kommentar: Ved å stille krav til næringslivet gjennom offentlige anskaffelser vil det bidra til at næringslivet utvikler og tar i bruk ny miljøvennlig teknologi som gir reduserte klimagassutslipp.
- *«Stille krav om nullutslipp i nye anbud for ferger 2023 og krav om lav- og nullutslipp i nye anbud for hurtigbåter i 2025.»*
 - Her er offentlige anskaffelser avgjørende for å nå målet.

2. Hvordan kan miljøkrav dokumenteres?

NHF mener at miljøkrav best dokumenteres ved at det i regelverk og veiledning pekes på anerkjente metoder og verktøy. Flere har pekt at det vil kunne være krevende å lage en standardisert dokumentasjon som vil dekke alle relevante områder hvor offentlige anskaffelser benyttes. Vi er også bekymret for at en standardisering i noen situasjoner vil kunne begrense muligheten for oppdragsgiver til å skille tilbudene basert på miljøkrav.

Spørsmål til forslag 2

9. Er det andre bedre egnede måter å identifisere områder som bør være omfattet av en vektingsregel som foreslått i forslag 2

NHF mener at det er tilstrekkelig at vektingskravet skal gjelde for anskaffelser med «ikke uvesentlig miljøbelastning». Vi antar, som departementet, at de fleste del III-anskaffelser i

utgangspunktet vil ha en miljøbelastning som kan karakteriseres som «ikke uvesentlig». Spesielt i de anskaffelsene hvor det er aktuelt med løsninger basert på hydrogenteknologi, antar vi at det alltid vil dreie seg om ikke uvesentlige miljøbelastninger.

Begrepet «ikke uvesentlig miljøbelastning» gir grunnlag for skjønn, og det kan ha konsekvenser for hvordan anskaffer utformer konkurransen. Vi anbefaler derfor at forståelsen av begrepet presiseres noe nærmere i en veiledning.

10. Bør forslagetets vektingsregel gjelde alle del III-anskaffelser, eller være avgrenset til områder med ikke uvesentlig miljøbelastning?

NHF mener vektingsregelen bør gjelde alle del III-anskaffelser. Vi begrunner dette med at det nå er viktigere enn noen gang at offentlige anskaffelser bidrar til den grønne omstillingen.

Riksrevisjonens kritikk er tydelig, og statistikken¹ viser at norske klimagassutslipp reduseres altfor sakte til at klimamålene skal nås. De er redusert med 4% de siste 30 år, og nå må de halveres på 7 år. Det er derfor på tide med et krafttak, og når det først gjøres en endring av forskriften, bør det sørges for at endringen gir størst mulig virkning. Et krav om at det skal gjelde for alle del III-anskaffelser gjør også at man unngår eventuelle diskusjoner om en anskaffelse faktisk har en «ikke vesentlig miljøbelastning».

11. Er det hensiktsmessig at bestemmelsen stenger for at oppdragsgivere kan velge tilbud utelukkende på grunn av pris eller kostnad, jf. FOA § 18-1 (1) bokstav a og b?

Ja, NHF mener det er hensiktsmessig at bestemmelsen stenger for at oppdragsgivere kan velge tilbud utelukkende på grunn av pris eller kostnad, i tråd med svaret over.

Øvrige kommentarer

Deltakere i Fylkesnettverket peker på at vesentlige barrierer for å øke andelen klima- og miljøvennlige anskaffelser er mangel på tid i anskaffelsesprosessene, oppdatert kompetanse på klima- og miljøløsninger innen ulike markeder, samt konkrete verktøy for hvordan man best bør ivareta klima- og miljøhensyn. NHF mener at myndighetene har en viktig oppgave i å sikre at offentlige innkjøpere har tilstrekkelig kompetanse til å vurdere hvordan miljøkrav kan stilles og hvordan tilbudene best kan evalueres. Dette er avgjørende for at kravet skal virke etter sin hensikt. Et styrket virkemiddelapparat kan også bidra til at offentlige oppdragsgivere ivaretar klima- og miljøhensyn i anskaffelser på en god måte, for eksempel gjennom rådgivning.

Små og mellomstore bedrifter (SMB) er viktige for innovasjon og utvikling av klimavennlige løsninger. NHF mener at myndighetene må legge best mulig til rette for at SMB kan delta i offentlige anbud. Miljøkrav må formuleres på en slik måte at de er lett å forstå, og slik at det ikke kreves mer dokumentasjon og rapportering enn det som er nødvendig. Her har myndighetene en viktig oppgave i å tilrettelegge med kompetansetiltak for bedriftene så de kan bli rustet til å delta i konkurransen. Også her bør man vurdere muligheten for å kunne tilby rådgivning for bedrifter for at de bedre skal forstå hvorfor miljøkravene stilles og hvordan man som bedrift kan dokumentere at kravene oppfylles. Dette vil ikke bare øke SMB sin mulighet til å delta i offentlige anbud, men også bevisstgjøre bedriftene i hva de bør jobbe med for å være kvalifisert for å delta. Med det vil også flere bedrifter bli i stand til å redusere egne klimagassutslipp og utvikle og tilby mer klimavennlige løsninger.

¹ <https://www.ssb.no/natur-og-miljo/forurensning-og-klima/statistikk/utslipp-til-luft>

I de fleste tilfeller vil det være merkostnader knyttet til å minimere miljøbelastning og fremme klimaløsninger sammenlignet med konvensjonelle løsninger. Det er derfor viktig med en styrking av økonomisk støttesystem for å dekke merkostnader ved klima- og miljøvennlige anskaffelser. Det er viktig at et slikt støttesystem er fleksibelt og rommer både anskaffelser med høy innovasjonsgrad, men også de mange «hyllevareinnkjøpene» som det offentlige gjennomfører med relativt lav eller ingen innovasjonsgrad, men hvor klima- og miljøløsningene likevel har en høyere merkostnad.

NHF har i flere sammenhenger påpekt at myndighetene må kompensere fylkeskommunene for de ekstra kostnadene det medfører å gå i front i omstillingen, blant annet ved å innføre nullutslipps ferger og hurtigbåter. Vi mener også at Klimasats må styrkes som et viktig virkemiddel som støtter merkostnader for innkjøp av klimaløsninger som ikke dekkes av Enova.

Offentlige anskaffelser er et kraftfullt og nødvendig virkemiddel hvis vi skal nå klimamålene. Vi ønsker departementet lykke til med arbeidet, og ber om at endringen av forskriften iverksettes raskt.

Vennlig hilsen
Norsk Hydrogenforum

Ingebjørg Telnes Wilhelmsen
Generalsekretær